snas TV NUACHT TG4

Oireachtas na Samhna 2023

Leibhéal B2

A: MACHNAMH

Réamhchleachtadh 1

Beidh tú ag féachaint ar ball ar mhír faoi Oireachtas na Samhna a bhí ar siúl i gCill Airne i mbliana. Bí ag obair leis an duine in aice leat agus téigí go dtí clár na féile – clár an Oireachtais ar an Satharn. Léigí an sceideal in bhur n-aonar ar dtús agus ansin pléigí na ceisteanna thíos le chéile.

1. An raibh tú riamh ag an Oireachtas?
2. Ar mhaith leat dul ann? Cén fáth?
3. Roghnaigh trí imeacht ón sceideal ar mhaith leat freastal orthu agus abair cén fáth ar roghnaigh tú iad.

Réamhchleachtadh 2

Pléifear cuid de na comórtais amhránaíochta agus damhsa sa mhír ach chomh maith leis sin pléifear cruinniú a bhí ag oifigigh pleanála teanga. Cén obair a dhéanann siad? Féach ar an líne thíos ón mír chun nod a thabhairt duit:

'Is mór na dúshláin atá amach romhainn. Tá géarchéim teangeolaíochta na Gaeltachta ag dul in olcas.'

B: FOCLÓIR

1. Beidh na focail thíos le cloisteáil sa mhír ar ball. An féidir leat na leaganacha Gaeilge a aimsiú anois sula bhféachfaidh tú ar an mír? Bain úsáid as www.focloir.ie chun cuidiú leat, más gá.

being exposed:	____________________
calmer:	____________________
being established:	____________________
It's a great honour:	____________________
competitive:	____________________
external:	____________________
state bodies, organisations:	____________________
working group:	____________________
plodding along:	____________________
campaigning. lobbying:	____________________

2. Féach ar an mír den chéad uair. An raibh na focail chéanna agat féin?

3. Cad is brí leis an téarma **sean-nós**?

4. Cloisfidh tú Conor Ó Gallachóir, a bhfuil canúint Uladh aige, ag labhairt ar ball. Deir sé 'naoi gcloigne déag' agus é ag trácht ar *19 people*. Conas a déarfá féin é sin?

5. Cloisfidh tú Cristín de Mórdha ag labhairt ar ball freisin agus tá canúint na Mumhan aicise. Deir sí 'i bhfad Éireann níos mó'. Cad is brí leis sin, dar leat?

C: TUISCINT

Samhlaigh gur iriseoir thú agus go mbeidh ort alt gearr a scríobh faoin Oireachtas. Féach ar an mír arís agus breac síos an oiread eolais agus is féidir faoi na pointí seo a leanas:

- ✓ An cur síos a dhéanann Eimear Ní Chonaola ar an Oireachtas.
- ✓ An duine a bhuaigh an corn amhránaíochta faoi bhun seacht mbliana d'aois.
- ✓ An duine a bhuaigh Corn Cuimhneacháin Amhránaithe Sean-Nóis Mhúscraighe agus an méid a dúirt sé.
- ✓ An obair a dhéanann oifigigh pleanála teanga agus an chúis ar tháinig siad le chéile.

An raibh an t-eolas céanna ag an duine in aice leat? Cuirigí an t-eolas a bhailigh sibh i gcodarsnacht agus i gcomparáid le chéile. Mura bhfuil sibh ar aon intinn faoin eolas a bhailigh sibh, féachaigí ar an mír arís.

D: FEASACHT TEANGA

1: Cruinneas gramadaí (ceisteanna)

a) Bí ag obair leis an duine in aice leat. Cad is féidir libh a rá faoin dóigh a n-athraíonn foirm an bhriathair ag brath ar an gceistfhocal a úsáidtear? Féach ar na samplaí thíos agus pléigí na briathra a thagann tar éis na gceistfhocal. Cuirigí deirí leis na ceisteanna nach bhfuil críochnaithe freisin.

Grúpa 1:	**Cé a** bhuaigh Corn Uí Riada? **Conas a** théann tú go dtí an tOireachtas? **Céard/Cad é** …. **Cathain / Cén uair** …. **Cén fhad** a …. **Cén lá/dáta/t-am** … **Cé mhéad** …
Grúpa 2:	**Cá / Cén áit** a **bh**fanann tú nuair a bhíonn tú ann? **Cén chaoi/dóigh** a **bhfaighidh** tú amach? **Cén fáth** ….? **Cé leis** ….?

b) Féach ar an bhfógra thíos. Cad iad na ceisteanna a chumfadh sibh chun an t-eolas ar an gcárta a aimsiú?

Corn Uí Riada
An Stáitse Mór
Óstán Gleneagle
Cill Airne

Príomhchomórtas Amhránaíochta ar an Sean-Nós

Dé Sathairn, 4 Samhain 2023
7pm
Ticéad: €20
Ticéad lae: €55
Gach eolas: www.antoireachtas.ie

2: Saibhreas teanga (ainmfhocail ar leith + na bunuimhreacha)

Dúirt Conor Ó Gallachóir sa mhír: 'naoi gcloigne déag'. Baineann an t-ainmfhocal 'cloigeann' le grúpa beag ainmfhocal a bhfuil leagan iolra ar leith acu tar éis na mbunuimhreacha. An féidir leat na cinn choitianta thíos a chomhaireamh ó 1 – 19?

bliain, seachtain, ceann, uair

E: CUMARSÁID

1: Scríobh

Samhlaigh go mbeidh tú ag cur agallamh ar Conor Ó Gallachóir ar ball, nó ar aon cheoltóir eile a thaitníonn leat. Bí ag obair leis na daoine eile i do ghrúpa agus scríobhaigí amach deich gceist, ar a laghad, a chuirfeadh sibh orthu. Féachaigí siar ar struchtúr na gceisteanna a phléigh sibh faoi Feasacht Teanga.

2: Caint

Rólghníomhaíocht

Bí ag obair leis an duine in aice leat. Cuir agallamh ar Conor (nó ar cheoltóir eile) agus bain úsáid as na ceisteanna ó Scríobh thuas. Malartaígí róil.

Duine A: Conor (nó ceoltóir eile)

Duine B: Iriseoir

AN SCRIPT

Eimear Ní Chonaola
Anois, an tOireachtas – an ócáid is mó i bhféilire na Gaeilge agus is ann a bhíonn an bailiú is mó de lucht na Gaeilge agus na Gaeltachta. Ar feadh an lae arís inniu bhí comórtaisí agus imeachtaí éagsúla ar bun agus bhí Tomás Ó Mainnín s'againne i lár an aicsin.

Tomás Ó Mainnín
Rithim an cheoil á nochtadh féin trí bhuille na gcos agus lúbadh an choirp tríd an rince sean-nóis. Ceann amháin de os cionn seasca comórtas atá ar bun anseo i gCill Airne. Níos socra a bhíonn na comórtaisí amhránaíochta, ceann eile de na healaíona traidisiúnta a bhíonn ar stáitse. Anseo atá an chuid is óige acu. An comórtas dóibh sin faoina seacht. An ealaín á fréamhú san óige; agus ó thuaidh go Contae na Mí a chuaigh an corn.

Tomás Ó Mainnín
Cén fhad a thóg sé uait é a fhoghlaim, an t-amhrán uilig?
Lasairfhíona Ní Bhraonáin, Contae na Mí
Seacht lá.
Tomás Ó Mainnín
Agus cá mbíonn tú ag cleachtadh?
Lasairfhíona Ní Bhraonáin, Contae na Mí
Sa bhaile.

Tomás Ó Mainnín
Tá an scil á meas sna haoisghrúpaí in airde, Corn Cuimhneacháin Amhránaithe (Sean-Nóis) Mhúscraighe ag dul go Dún na nGall.

Conor Ó Gallachóir, Gort an Choirce
Is mór an onóir é a leithéid de chomórtas a bhaint[1], mar a déarfá. Bhí caighdeán millteanach ard ansin inniu. Naoi gcloigne déag againn faoi thríocha a cúig. Is mór an t-éacht é a leithéid de chomórtas a bheith againn. Thar a bheith iomaíoch, caighdeán ard mar a dúirt mé agus is mór an onóir dom an corn seo a ghlacadh.

Tomás Ó Mainnín
Inniu i gCill Airne, bhí a gcéad chruinniú náisiúnta ag oifigigh pleanála teanga ó ar fud na tíre, seachtrach ó na heagrais stáit.

'Is mór na dúshláin atá amach romhainn. Tá géarchéim teangeolaíochta na Gaeltachta ag dul in olcas.'

Lainseáladh meitheal náisiúnta chun go mbeadh guth aontaithe ó na hoifigigh.

Cristín de Mórdha, Oifigeach Pleanála Teanga, Dúchas an Daingin
Cé go bhfuil muid ag obair inár n-aonar in an-chuid áiteanna, ag obair agus sinn ag treabhadh linn inár bpaistí féin … lena leithéid de mheitheal, d'fhéadfaimis a bheith ag stocaireacht i dteannta a chéile agus rudaí i bhfad Éireann níos mó a bhaint amach. Tá sé níos éifeachtaí is dóigh liom, má tá litir ag teacht ó ochtó nó nócha duine ná litir ag teacht ó dhuine nó beirt.

Tomás Ó Mainnín, Nuacht TG4 i gCill Airne

---

[1] a bhaint = leagan canúnach de 'a bhuachan'

NÓTAÍ & FREAGRAÍ

A: MACHNAMH

Réamhchleachtadh 1:

Cleachtadh gearr cainte é seo chun tús a chur le rang bríomhar ina mbeidh na foghlaimeoirí ag féachaint ar mhír nuachta, ag déanamh cleachtaí cluastuisceana agus ag comhrá faoi thopaic a bhaineann leis an mír ansin. Tabhair deis dóibh féachaint ar sceideal an tSathairn – https://www.antoireachtas.ie/oireachtas-na-samhna/imeachtai-na-feile-2023/de-sathairn.html – ina n-aonar ar feadh cúig nóiméad nó mar sin. Iarr orthu ansin na ceisteanna a phlé ina mbeirteanna. Pléigh na ceisteanna leis an rang iomlán ansin.

Réamhchleachtadh 2:

Is é aidhm an réamhchleachtaidh seo ná ábhar/topaic na míre a chur i láthair na bhfoghlaimeoirí sula bhféachfaidh siad uirthi chun tacú leis an gcluastuiscint ar ball. Beidh said ag plé na hoibre a dhéanann oifigigh pleanála teanga, is é sin, na freagrachtaí a bhaineann leis an bPlean Teanga a chur i bhfeidhm sna limistéir ina bhfuil siad ag obair.

B: FOCLÓIR

1. An stór focal:

being exposed	á nochtadh
calmer	níos socra
being established	á fréamhú
It's a great honour	Is mór an onóir é
competitive	iomaíoch
external	seachtrach
state bodies, organisations	eagrais stáit
working group	meitheal
plodding along	ag treabhadh linn
campaigning, lobbying	ag stocaireacht

2. Is téarma scaoilte go leor é 'sean-nós' a chiallaíonn 'sean-ghnás' nó 'ar bhealach traidisiúnta'. Rince/amhránaíocht sean-nóis nó a bheith ag rince/ag amhránaíocht ar an sean-nós.
3. Naoi nduine dhéag.
4. 'i bhfad Éireann níos mó' = *way bigger, a damn sight bigger* (míle uair níos mó).

C: TUISCINT

Féach ar an script.

D: FEASACHT TEANGA

1: Cruinneas gramadaí (ceisteanna)

a) Féach:

Grúpa 1: 'a' + séimhiú ar an mbriathar (más féidir) Freagraí	**Cé a** bhuaigh Corn Uí Riada? **Conas a** théann tú go dtí an tOireachtas? **Céard/Cad é** go díreach Corn Uí Riada? **Cathain / Cén uair** a bhíonn sé ar siúl? **Cén fhad** a mhaireann an comórtas> **Cén lá/dáta/t-am** a bhíonn / a bhí / a bheidh sé ar siúl? **Cé mhéad** a chosain / a chosnaíonn ticéad?

Grúpa 2: 'a' + urú nó an fhoirm chéanna den bhriathar a úsáidtear san fhoirm cheisteach	**Cá / Cén áit a bh**fanann tú nuair a bhíonn tú ann? **Cén chaoi/dóigh** a **bhfaighidh** tú amach? **Cén fáth ar ch**eannaigh / a **g**ceannaíonn tú é? **Cé leis a raibh** tú?

b) Féach:
Cén áit a raibh sé ar siúl?
Cad é Corn Uí Riada?
Cén lá a bhí sé ar siúl?
Cén dáta a bhí ann?
Cén t-am a thosaigh sé?
Cé mhéad a chosain ticéad?
Cé mhéad a chosain ticéad lae?
Conas is féidir liom níos mó eolais a fháil?

2: Saibhreas teanga (ainmfhocail ar leith + na bunuimhreacha)

Féach:

	2	3-6	7-10
bliain	bhliain	bliana	mbliana
seachtain	sheachtain	seachtaine	seachtaine
ceann (*thing*)	cheann	cinn	gcinn
uair (babhta, *time*)	uair	huaire	n-uaire

Cumarsáid

1: Scríobh

Tabhair deis do gach grúpa deich gceist, ar a laghad, a chuirfeadh siad ar cheoltóir in agallamh, a bhreacadh síos.

2: Caint

Iarr orthu rólghníomhaíocht a dhéanamh ina mbeidh siad ag glacadh ról Uí Ghallachóir (nó ról aon cheoltóra eile) agus ról an iriseora chun na ceisteanna a scríobh siad a chleachtadh. Bí cinnte go malartóidh siad na róil. Iarr ar bheirteanna éagsúla an t-agallamh a dhéanamh os comhair an ranga.

Curtha ar fáil ag Ollscoil Mhá Nuad, Ollscoil na hÉireann Má Nuad | Lárionad na Gaeilge, Taighde, Teagasc & Tástáil le tacaíocht ó
An Chomhairle um Oideachas Gaeltachta & Gaelscolaíochta
An Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spóirt agus Meán
Department of Tourism, Culture, Arts, Gaeltacht, Sport and Media
TG4